

بازخوانی آثار داریوش شایگان

بهار 2014

دکتر سروش دباغ

ایمیل: Soroush.dabbagh@gmail.com

طرح دوره:

داریوش شایگان، هندی‌شناس، روشنفکر و اندیشمند برجسته معاصر، بیش از چهل سال است که در فضای فکری- فرهنگی این دیار حضور دارد. از او آثاری چون «ادیان و مکتب های فلسفی هند»، «بت های ذهنی و خاطره ازلی»، «آسیا در برابر غرب»، «هانری کربن: آفاق تفکر معنوی در اسلام ایرانی و افسون زدگی جدید»، «هویت چهل تکه و تفکر سیار» به زبان فارسی به چاپ رسیده است. علاوه بر این، رامین جهاننگلو گفتگوی مبسوط با وی انجام داده که تحت عنوان «زیر آسمان های جهان» پیش چشم اهل نظر قرار گرفته است. همچنین درباره او مقالات قابل توجهی به فارسی و زبان های اروپایی منتشر شده است.

شایگان از معدود اندیشمندان مفهوم ساز معاصر است. مفاهیمی نظیر «تعطیلات در تاریخ»، «موتاسیون فرهنگی»، «اسکیزوفرنی فرهنگی»، «ایدئولوژی شدن سنت»، «هویت چهل تکه» از جمله برساخته های اویند؛ برساخته هایی که ناظر به وضعیت فرهنگی ما پس از مواجهه با مغرب زمین در صد و پنجاه سال اخیر است. او از معدود روشنفکران ایرانی چند بعدی است که در حوزه های گوناگون خواننده است و اندوخته: از یک سو با ادیان و مکاتب فلسفی هند به خوبی آشناست و از سویی دیگر با سنت ایرانی-عرفانی ما آشنایی عمیقی دارد. رساله دکتری او درباره آئین هندو و عرفان اسلامی نشان تفکر چندوجهی اوست. شایگان از سویی درباره هانری کربن و قرائت او از حکمت اسلامی قلم زده؛ از سویی با مرحوم طباطبایی مانوس بوده و از او در حوزه فلسفه و عرفان اسلامی کسب فیض کرده است. مدت مدیدی در غرب زیسته و با فلسفه، ادبیات، موسیقی، سینما و روشنفکری غربی از نزدیک آشناست و تحولات آن ها را رصد کرده است. روند و آینده های مکرر بین دو سنت ایرانی-اسلامی و غربی به شایگان توانایی و بصیرتی بخشیده تا از منظری به امور و پدیده ها بنگرد و متناظر با نگاه و تأملات خویش مفاهیمی چند بسازد که کمتر می توان برای آن نظیری یافت. شایگان همچنین درباره سرنوشت مدرنیته و مدرنیزاسیون در کشورهای پیرامونی اندیشیده و در باب چگونگی خروج از وضعیت نابسامان معنوی انسان مدرن امروزی ایده پردازی کرده است. در این دوره یازده جلسه ای می کوشیم شمایی کلی از نظر و اندیشه این اندیشمند به دست دهیم.

هفته اول:**مقدمه و مروری بر زندگی فکری داریوش شایگان**

بررسی کتاب «روشنفکران ایرانی و غرب»، نوشته مهرزاد بروجردی، ترجمه جمشید شیرازی، صفحات ۲۴۰-۲۸۰

هفته دوم:**اشاراتی درباره ادیان و مکتب های فلسفی هند**

بررسی فصل اول از کتاب «آمیزش افق ها: منتخباتی از آثار داریوش شایگان»، گزینش و تدوین محمد منصور هاشمی، صفحات ۱-۷۳

مروری بر کتاب «آیین هندو و عرفان اسلامی»، نوشته داریوش شایگان

هفته سوم:**مفهوم زمان در بینش اساطیری**

بررسی فصل دوم از کتاب «آمیزش افق ها: منتخباتی از آثار داریوش شایگان»، گزینش و تدوین محمد منصور هاشمی، صفحات ۷۳-۱۱۵

مروری بر کتاب «بت های ذهنی و خاطره ازلی»، نوشته داریوش شایگان

هفته چهارم:**ایدئولوژیک شدن سنت (۱)**

بررسی فصل چهارم از کتاب «آمیزش افق ها: منتخباتی از آثار داریوش شایگان»، گزینش و تدوین محمد منصور هاشمی، صفحات ۱۹۳-۲۵۵

هفته پنجم:**ایدئولوژیک شدن سنت (۲)**

بررسی فصل چهارم از کتاب «آمیزش افق ها: منتخباتی از آثار داریوش شایگان»، گزینش و تدوین محمد منصور هاشمی، صفحات ۱۹۳-۲۵۵

هفته ششم:**آسیا در برابر غرب**

مروری بر کتاب «آسیا در برابر غرب»، نوشته داریوش شایگان

هفته هفتم:**اسکیزوفرنی فرهنگی**

مروری بر کتاب «انقلاب دینی چیست»، نوشته داریوش شایگان

مروری بر کتاب «نگاه شکسته»، نوشته داریوش شایگان

هفته هشتم**درباره هانری کرین و فعلیت اندیشه او**

بررسی کتاب «آمیزش افق ها: منتخباتی از آثار داریوش شایگان»، گزینش و تدوین محمد منصور هاشمی، صفحات ۲۹۳-۳۳۵

مروری بر کتاب «آفاق تفکر معنوی در اسلام ایرانی»

هفته نهم**زیر آسمان های جهان: گفت و گوی داریوش شایگان با رامین جهاننگلو**

بررسی کتاب «زیر آسمان های جهان»، گفت و گوی داریوش شایگان با رامین جهاننگلو

هفته دهم**افسون زندگی جدید**

بررسی فصل «افسون زندگی جدید» از کتاب «آمیزش افق ها: منتخباتی از آثار داریوش شایگان»، گزینش و تدوین محمد منصور هاشمی، صفحات ۳۳۵-۳۵۳

مرور کتاب «افسون زندگی جدید و هویت چهل تکه و تفکر سیار»

هفته یازدهم**تاملات شایگان درباره هنر و معماری**

مرور کتاب «در جست و جوی فضاهاى گمشده»، نوشته داریوش شایگان

مقالات پیشنهادی برای مطالعه بیشتر در نقد و بررسی آثار داریوش شایگان

مقالات مرتبط مدرس با حوزه اندیشه داریوش شایگان

(مجموعه این مقالات در سایت ایشان قابل دسترسی است)

ترنم موزون حزن، نوشته سروش دباغ،

عرفان مدرن (۲)

زندگی خواب‌ها

درباره فیلم هامون

سمت خیال دوست

افتاده در چاله روشنفکر جهان سومی، مصاحبه سروش دباغ با داریوش آشوری

مقالات و منابع دیگر

«شایگان و زیستن در محل تلاقی فرهنگ‌ها و زمان‌ها»، نوشته سعید پیوندی، منتشر شده در رادیو زمانه

«افسون زدگی جدید، هویت چهل تکه و تفکر سیار: مصطفی ملکیان، هوشنگ رهنما و مراد فرهادپور در خصوص کتاب افسون زدگی جدید»، تنظیم محمدرضا ارشاد، کتاب هفته، شماره ۱۳

«در خاطره شط»، معرفی کتاب هانری کربن، نوشته بهالدین خرمشاهی، به کوشش روزبه صدرآرا، تهران، نشر قطره

«گنج شایگان»، نوشته بهالدین خرمشاهی، مجله بخارا، شماره ۶۸-۶۹

«شایگان و پرسش‌های بی‌پاسخ»، نوشته رضا داوری اردکانی، در مونیسم یا پلورالیسم، صفحات ۵۱-۶۶

«هانری کربن و فلسفه روح»، نوشته کلود ژانو، ترجمه بزرگ نادرزاد، مجله بخارا، شماره ۶۸-۶۹

«هویت چهل تکه و تفکر بی‌خانمان»، نوشته بیژن عبدالکریم، در مونیسم یا پلورالیسم

«هم به قدر تشنگی: برداشت و دریافتی از آسیا در برابر غرب»، نوشته عزت‌الله فولادوند، آیین زندگی، شماره ۲۲ و ۲۳

«تفکر سیار در کار شایگان»، نوشته جواد مجابی، مجله بخارا شماره ۶۸-۶۹

«من و رندی و وضع بی‌خبری»، نوشته یاسر میردامادی، روزنامه هم‌میهن، ۱۳۸۶/۳/۱

«هویت اندیشان و میراث فکری احمد فردید»، نوشته محمد منصور هاشمی، انتشارات کویر، صفحات ۲۹۱-۳۷۱

«منظومه فکری فیلسوف بازیگوش»، نوشته محمد منصور هاشمی، مجله بخارا، شماره ۶۸-۶۹، صفحات ۵۹۳-۶۰۴

«زیر آسمان های جهان»، مقاله منتشر شده در نشریه کیان، سال پنجم، شماره ۲۷، مهر و آبان ۱۳۷۴

«افسون زندگی جدید»، مقاله منتشر شده در مجله معماری و شهرسازی، مهر ۱۳۸۰